

Kovács I. Gábor

Sárospataki születésű református egyetemi tanárok a polgári korszakban

Finkey Ferenc és Finkey József

[Más, jelentős témái mellett, a szerző az egyetemi tanárok, vallási származás, indíttatás szerinti, tematikus és területileg meghatározott feldolgozásával új fejezetet nyitott a hazai tudományos kutatások és így a példák felmutatása terén. Az életrajzi dátumok, a rokoni kapcsolatok részleteit, elágazásait is dokumentáló módszere is újszerű, az eddig szokásosnál jóval gazdagabb. Itt közölt írása méltó hozzájárulás az e szám bevezetőjében említett, 2020-ban megrendezendő Finkey-konferencia előkészítéséhez Megjelent in: Széphalom A Kazinczy Ferenc Társaság Évkönyve 25. kötet, 2015. 429-447. old. KG]

A polgári korszak (1848–1944) tudáselitjének kutatásával már két évtizede foglalkozunk. Ennek a tudáselitnek meghatározó törzse az egyetemi tanárság volt. Egyetemi tanárnak az adott korszakban az egyetemi rangú oktatási intézmények egy meghatározott tanszékére királyi/kormányzói kinevezést kapott, egyetemi tanári esküt tett nyilvános rendes és nyilvános rendkívüli tanárokat tekintjük. (A rendes és rendkívüli tanári minőség is az egyetemi kar teljes jogú tagságával járt, inkább csak az életkorban és a fizetési fokozatban volt különbség.) Magyarország egyetemén 1848 és 1944 között összesen 1044 ilyen egyetemi professzor működött. Az idők folyamán rájuk vonatkozóan gyűjtöttünk hatalmas életrajzi adattömeget. Az adatok társadalomtörténeti szempontú elemzése alapján megállapítható volt, hogy az egyetemi tanárok döntően a társadalom középrétegeiből származtak, ezen belül azonban jól elkülöníthető szociokulturális, etnokulturális alakzatok, felekezeti-művelődési tömbök léteztek: például a városi gyökerű német – főleg felvidéki – evangélikus értelmiség; a városi római katolikus iparosság; az asszimiláns zsidóság változatai; a több generáció óta államszolgálatban álló római katolikus hivatalnokság; a római katolikus svábok és más, vidéki (nem városi) németek feltörekvő földműves és iparos blokkja. Megfogalmazódott az a feltevésünk is, hogy a tudáselit református vallású szegmensének a háttérben egy történetileg kiformalódott, felekezeti-művelődési alakzat állt. Egy olyan alakzat, amelyet a református kollégiumi iskolaközpontok, s a hozzájuk kapcsolódó parókiák és partikuláris kisiskolák rendszere éltetett, s egy szociológiailag is megragadható hálózat hordozott, centrumában a kisnemességgel összeszövődött papi renddel, amely emellett folyamatosan kiegészült más, magyar etnikumú társadalmi csoportokból is. Ezért amikor elhatároztuk, hogy az egyetemi tanárookra vonatkozó adatgyűjtésünket adattárszerűen is közzétesszük, akkor úgy döntöttünk, hogy a közlés

rendjénél ebből a tagoltságból kiindulva, felekezeti-művelődési tömbök szerint haladunk.

Első kötetünkben a zsidó és zsidó származású egyetemi tanárokkal foglalkoztunk.¹ A második kötet a debreceni tudományegyetem református hittudományi kara megalakulásának centenáriumára a kar értelemszerűen református professzorainak életrajzi adattárát és életútleírását tartalmazza.² Ez utóbbi könyv sok tekintetben visszaigazolta a református felekezeti-művelődési alakzatra vonatkozó feltevésünket. Így most azon fáradozunk, hogy a polgári korszak mind a 183 református vallású professzorának életrajzi adattárát és életútleírását elkészítsük az általunk kialakított adattári séma szerint. Ennél a sémánál a társadalomtörténeti nézőpont, a művelődési tömbök történeti gyökereinek, határainak keresése miatt nagy gondot fordítottunk a családi adatokra, a szülőkre, nagyszülőkre, dédszülőkre, testvérekre, a feleségek családjára, a nemesi adatokra, társadalmi státuszra, foglalkozásra, vagyonra, iskolázottságra, a települések és régiók közti mozgásokra. Az is hamar nyilvánvaló lett, hogy a kirajzolódó református felekezeti-művelődési tömb egyik fontos tényezője a regionalitás, amelynek szervezőerői a történetileg kialakult iskolaközpontok, illetve az egyházkerületek voltak.

Elsőként szülőföldem, a tiszáninneni református egyházkerület területén született, innen származó egyetemi tanárok adatlapjait készítettük el. Összesen húsz református egyetemi tanár született ebben a régióban. Közülük elsőként a szikszói születésű Vécsey Tamást (1839 – 1912) nevezte ki a király egyetemi tanárnak. Vécsey 1874-ben a budapesti tudományegyetem jogi karán lett a római jog professzora. Tudnunk kell egyébként, hogy a budapesti tudományegyetemre, amelyet Pázmány Péter alapított, az intézmény római katolikus jellege miatt lényegében a kiegyezésig nem neveztek ki protestánsokat, s utána is viszonylag keveset. A tiszáninnenről később nem is neveztek ki Vécseyt kívül mást. Az innen származó református professzorok leginkább az 1872-ben alapított kolozsvári tudományegyetem (6 fő) s az 1914-ben induló debreceni univerzitás (5 fő) tanárai lettek. A két háború közötti szegedi egyetem és a budapesti műegyetem 3-3 fővel szerepelt. Nem kívánjuk most részletesen bemutatni a tiszáninnenről származó tanárokat, csak azt említjük meg, hogy háromnegyedüknek az iskolázása a terület meghatározó oktatási központjához, a sárospataki református kollégiumhoz kapcsolódott. Néhányan a miskolci református gimnáziumba, illetve a rimaszombati protestáns gimnáziumba jártak, s a felmenők esetében a szikszói református partikulának is fontos szerepe volt.

Most elsősorban azt emeljük ki, hogy hat egyetemi tanár Sárospatakon született. Ez azért figyelemre méltó, mert ha mind a 183 református profesz-

¹ Kovács I. Gábor (szerk.): Diszkrimináció – emancipáció – asszimiláció – diszkrimináció. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára I. Zsidó és zsidó származású egyetemi tanárok. Történeti elitkutatások – Historical Elite Research. Budapest: Eötvös Kiadó, 2013. p. 174

² Kovács I. Gábor (szerk.): Hit – tudomány – közélet. A debreceni tudományegyetem református hittudományi kara (1914-1950) professzorainak életrajzi adattára és életútleírása. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára 1848-1944. II. Budapest: Eötvös Kiadó, 2014. p. 220

szor születési helyét számba vesszük, akkor azt látjuk, hogy 12-12 fővel vezet a sort Budapest és Kolozsvár – mindkettő egyetemi város is –, rögtön utánuk azonban Sárospatak következik, megelőzve Debrecent (5 fő), Nagyenyedet (4 fő) és Kecskemétet (4 fő). A sárospataki születésű professzorok 1868 és 1889 között látták meg a napvilágot, s mindannyiuknak az apja tanár volt a sárospataki református kollégiumban. Ez Sárospataknak mint református oktatási-művelődési centrumnak az erejét mutatja a 19. század utolsó évtizedeiben s a századfordulón.

Finkey Ferenc 1870-ben született, s 1912-ben lett a kolozsvári tudományegyetem büntetőjog professzora. Apja, Finkey Pál a főgimnázium kiváló latintanára volt. Kérészi Zoltán 1868-ban született, s 1914-ben nevezték ki az akkor induló pozsonyi jogi karon az alkotmány- és jogtörténet tanszékére. Apja, Kérészy István Zürichben és a Sorbonne-on tanult, a főgimnáziumban természettant és németet tanított, többször volt a gimnázium igazgatója. Ifj. Mitrovics Gyula 1871-ben született, s 1918-ban nevezték ki a debreceni bölcsészkar neveléstan tanszékére. Apja, id. Mitrovics Gyula Heidelbergben, Göttingenben, Zürichben tanult, a sárospataki teológiai akadémián a gyakorlati teológia és erkölcsstan tanára volt. Búza László 1885-ben született, 1923-ban lett a szegedi egyetemen a nemzetközi jog tanára. Apja, Búza János a sárospataki főgimnázium tankönyveket is író természettan tanára s igazgatója volt. Kiss Árpád 1889-ben született, s 1924-ben került a szegedi egyetem általános és szervetlen kémia tanszékére. Apja, Kiss Elek 49 évig volt a pataki gimnázium legendás tornatanára, tagja volt az igazgatótanácsnak, botanizált és régészkedett, s őre volt a természettan szertárnak is. Finkey József szintén 1889-ben született, s 1934-ben nevezték ki a műegyetem soproni bánya-, kohó- és erdőmérnöki karán az érc- és szénelőkészítéstan professzorává. Apja, Finkey József a sárospataki jogakadémia tanára volt.

A hat sárospataki születésű professzor közül tehát hárman voltak jogászok. Ebben bizonyára szerepe volt annak is, hogy Patakon jogakadémia is működött. Figyelemreméltó azonban, hogy természettudós és műegyetemi tanár is kikerült a sárospataki tanárok fiai közül. Egy kivételével valamennyi professzorunk családjánál bizonyítható a sokgenerációs református művelődési előzmény. A 18. század közepéig vissza tudjuk vezetni a családok református iskolázását elsősorban a sárospataki kollégiumban, illetve a miskolci, a szikszói és a rimaszombati középiskolákban. A felmenők között borsodi, abaúji, gömöri és zempléni oskolatanítók, rektorok, léviták, református lelkészek és tanárok voltak. Ezek a tanult emberek rendre összeházasodtak a terület református kisnemességével. Ennél a kicsiny mintánál is megtapasztalható, hogy a 20. századi református vallású tudáselitet a református művelődés több évszázados, gazdag televénye táplálta, éltette. A hat sárospataki születésű református professzor közül most két olyan tanár szócikkét mutatjuk be – a két Finkeyét –, akik egymással is rokonságban voltak, s esetük szépen példázza, hogy történetileg miként formálódott, gazdagodott, élt a református felekezeti-művelődési alakzat hálózata.

Finkey Ferenc

jogász, koronaügyész

(Sárospatak, Zemplén m., 1870. október 27. – Sárospatak, 1949. január 23.; a sárospataki református temetőben nyugszik)

Apja: Finkey Pál (ref., Szendrőlád, 1820. dec. 30. – Sárospatak, 1872. dec. 26.). Tanulmányait a szikszói ref. algimnáziumban kezdte, 1834-től Sárospatakon folytatta, ahol segélydíjas diák volt. 1846-ban esküdt, az 1847-48-as tanévben pedig publicus praeceptor lett. 1848. március 15. után a pataki diákság egyik vezetője. A szabadságharc alatt a vörössipkásoknál, a kassai 9. zászlóaljban szolgált. 1849 áprilisában letette a kápláni vizsgát, s Abaújszántón lett segédlelkész. 1850 júliusában a szikszói algimnázium tanárává választották. Latin tankönyvet és szótárt készített, s több fontos latin munkát magyarra fordított. Több osztályt tanított, s az igazgatói teendőket is ellátta (tanítványa volt Vécsey Tamás /1839-1912/ a római jog későbbi budapesti professzora). 1852-től 1854-ig a miskolci ref. gimn. rendes tanára volt. 1854-ben a sárospataki főgimn. tanárává választották. Az 1872 végén kezdődő kolera-járvány áldozata lett. Féltestvérei apjuk első feleségétől, Bodnár Zsuzsannától: 1. Finkey Ábrahám (ref., két és fél éves korában elhunyt); 2. Finkey Sámuel (ref., Borsod, 1814. júl. –) gazdatiszt lett; 3. Finkey Ábrahám (ref., Borsod, 1816. aug. – Hegymeg, 1836) 1835-ben Sárospatakról I. éves tógátusként Noszvajra (Borsod m.) ment praeceptornak, de még abban a tanévben szüleinél, Hegymegen „szárazbetegségben” elhunyt. Testvérei: 1. Finkey Erzsébet (ref., Szendrőlád, 1819 – Szendrőlád, 1823); 2. Finkey József (ref., Szendrőlád, 1824. jan. 7. – Sárospatak, 1872. dec. 20.), tanulmányait 1832-ben a szikszói ref. algimnáziumban kezdte, majd a gimnáziumot és az akadémiát 1834 februárjától segélydíjasként Sárospatakon folytatta. 1847-ben publicus praeceptor (köztanító) lett, 1848-ban pedig esküdt. 1849 novemberében rendes tanárrá választották a sárospataki gimn.-ba a görög nyelvi tanszékre. Lefordította és kiadta Szophoklész öt tragédiáját (Sárospatak, 1858-1866). Első felesége Kérészi Éva, második Vass Róza (1855 –). Harmadik feleségétől, Hrabcsák Erzsébettől (1831 – 1898) született lánya révén (Finkey Ilona /1855-1909/ nagyapja volt Finkey József (1889 – 1941) műegyetemi professzornak. Az 1872 végén kezdődő kolera-járvány áldozata lett. 3. Finkey Éva (ref., Sajóivánka, 1826. máj. –) Az Abaúj megyei Kupáról származó nemes Csorba Jánoshoz ment férjhez. 4. Finkey Mária (ref., Sajóivánka, 1828. jan.- valószínűleg kisgyermekként hunyt el.)

Gyámja: Szülei korai, 1872-es halála után az árván maradt gyermekek neveltetéséről anyai nagyanyjuk, Tatár Mihályné, Péderi Eszter gondoskodott, míg gyámjuknak, először anyjuk testvérének férjét, Arday Károlyt, később Kérészy István (1835-1914) gimnáziumi tanárt, majd 1879-től legidősebb lánytestvérük férjét, Kovácsy Sándor (1850-1929) gimnáziumi tanárt rendelték.

Apai nagyapa: Finkei Ábrahám (ref., Sajóivánka, Borsod m., 1781 – Hegymeg, Borsod m., 1849. jan. 5.) A miskolci ref. gimnáziumban tanult, 1799-1800-ban ugyanott praeceptor volt. Tanulmányait Sárospatakon folytatta, ahonnan rectornak ment ki Abaújszántóra (1804-1807), majd Ongára (1810-1811). Később Borsodon volt oskolamester. Itt vette feleségül Bodnár Zsu-

zsannát. Megözvegyülve, 1818-ban még Borsodon házasságot kötött második feleségével, Paksy Erzsébettel, egy borsodi birtokos leányával. Ugyanakkor a szintén Borsod megyei Szendrőládra került lévitának. 1826-ban lelkésznek választották a felsőborsodi egyházmegyébe, Sajóivánkára. Újabb özvegyiség után 1829-től 1849-ig a szintén felsőborsodi egyházközségnek, Hegymegnek volt a református lelkésze. Harmadik felesége, nemes Lehoczky Sámuel özvegye, Mészáros Veronika volt. Testvére: 1. Finkei József (ref., Sajóivánka, 1785/1790 k. – vsz. Nagybarca, 1840 után) Miskolcon és Sárospatakon tanult, a Borsod megyei Szendrőn (-1824-1833) és Nagybarcán (1833 – 1840-) volt oskolatani-tó. Ő volt Finkey József (1889 – 1941) műegyetemi tanár egyik anyai dédapja. 2. Valószínűleg testvére volt Finkei Jób is, akinek 1791 és 1804 között hét gyermeke született Sajóvelezden Dienes Erzsébettől: Péter, Sámuel, Éva, Boldizsár, Erzsébet, Judit, Lídia.

Apai nagyanya: nemes Paksy Erzsébet (ref., Borsod, 1790 – Hegymeg, 1840)

Apai dédapa I.: Finkei Sámuel (ref., 1738 – Borsod/Szendrőlád, 1804. jan. 28.). Iskoláit valószínűleg a miskolci ref. gimn.-ban kezdte, 1758-ban subscribált Sárospatakon. 1771-től 1788-ig Sajóivánka ref. lelkésze a borsodi egyházmegyében, 1788-tól 1792-ig a gömöri Uzapanyit ref. lelkésze, majd újra a borsodi egyházmegyében szolgált: Szakácsi (1792-1795), Damak (1795-1801). Anyai ági ükapja volt Finkey József (1889-1941) műegyetemi professzornak.

Apai dédanya I.: Tóth Éva (ref., 1752 – Borsod.1812. okt. 17.). Anyai ági ükanyja volt Finkey József (1889-1941) műegyetemi professzornak.

Apai dédapa II.: Paksy ... borsodi földbirtokos

Anyja: nemes Tatár Eszter (ref., Sárospatak, 1827. szept. 28. – Sárospatak, 1872. dec. 27.), házasságkötés 1853. okt. 17.; Kolerában elhunyt férje után egy nappal szívbénulásban halt meg. Testvérei: 1. Tatár Julianna (ref., Sárospatak, 1826. ápr. 3. –) Arday Károly sárospataki kisbirtokos felesége; 2. Tatár Mihály (ref., Sárospatak, 1830. jún. 3. – kisgyerekként halt meg); 3. Tatár Terézia (ref., Sárospatak, 1830. jún. 3. – kisgyerekként halt meg); 4. Tatár Erzsébet (ref., Sárospatak, 1832. szept.-); 5. Tatár Mihály (ref., Sárospatak, 1835. máj. 17.-) Sárospatakon tanult, a zempléni egyházmegyében, Prügnyön volt ref. lelkész.

Anyai nagyapa: nemes Tatár Mihály (ref., 1792. aug. – Sárospatak, 1849) nemesi kisbirtokos Sárospatakon.

Anyai nagyanya: nemes Pédery Eszter (ref., Péder, Abaúj m., 1803. okt. 23. – Sárospatak) szülei halála után Fodor Pál Sátoraljaújhelyi ügyvédnél nevelkedett. Házasságkötése: 1825. május 17. Miután lánya, Tatár Eszter (1827-1872) és veje, Finkey Pál (1820-1872) a kolerajárvány áldozata lett, 70 évesen ő vállalta a négy árva, köztük a két éves Finkey Ferenc gondozását.

Anyai dédapa I.: Tatár Mihály (ref.)

Anyai dédanya I.: Balogh Mária (ref.)

Anyai dédapa II.: nemes Péderi István (ref.)

Anyai dédanya II.: Csétfi Mária (ref.)

Vallása: ref.

Testvérei: 1. Finkey Erzsébet (ref., Sárospatak, 1858 – Sárospatak, 1868); 2. Finkey Eszter (ref., Sárospatak, 1860. ápr. 1. – Sárospatak, 1941. aug. 7.), 1879. aug. 25-én feleségül ment Kovácsy Sándorhoz (Tállya, Zemplén m.,

1850. márc. 9. – 1929), aki ekkortól a Finkey-testvérek gyámja lett. Kovácsy Sándor a gimnáziumot és az akadémiát Sárospatakon végezte. 1874-75-ben főiskolai senior volt. 1875-76-ban a jénai egyetemen tanult. Tállyán volt segédlelkész, majd 1877-től 1910-ig a sárospataki ref. főgimn. tanáraként működött; 3. Finkey Katalin (ref., Sárospatak, 1861 – 1862); 4. Finkey Pál (ref., Sárospatak, 1863. szept. 8. – Bp., 1939. márc. 23.) Sárospatakon végezte a jogakadémiát. Pályáját a kisvárdai járásbírószékhelyén kezdte, majd Pécsen lett törvényszéki bírósági tanácselnök (1908-), később ugyanott ítéltáblai bírósági tanácselnök (1913-), majd ítéltáblai tanácselnök (1921-1926), felesége 1893. jan. 7-től: sátoraljaújhelyi Szentgyörgyi Erzsébet; 5. Finkey Ilona (ref., Sárospatak, 1865 – 1919. aug. 5.)

Felesége: Radácsy Erzsébet (ref., Sárospatak, 1877. szept. 2. – Sárospatak, 1955. máj. 31.), házasságkötés: 1896. aug. 25.; a Lorántffy Zsuzsanna Egyesület alelnöke; apja Radácsy György (ref., Szepesi, Abaúj m., 1846. dec. 31. – Sárospatak, 1928. jan. 11.), Szepsiben, majd Sárospatakon tanult, sárospataki ref. teol. akad.-i tanár (bibliai tanszék), akadémiai és közigazgató, a tiszáninneni ref. egyh. ker. lelkész főjegyzője és tanácsbírája, a Ref. Egyetemes Konvent és Zsinat tagja, Zemplén vm. that. biz. tagja, sárospataki ref. egyh. presbitere, a Sárospataki Irodalmi Kör elnöke, a Sárospataki Takarékpénztár felügy. biz. elnöke volt. Anyja: Bálint Erzsébet (ref., 1853 – Sárospatak, 1927. dec. 29.); testvérei: 1. Radácsy Margit (ref., Sárospatak, 1880. júl. 20. – 1952-ben élt még), férje 1910-től Zombory Andor gimn. tanár; 2. Radácsy Ilona (ref., Sárospatak, 1884. júl. 27. – Sárospatak, 1967. aug. 13.), férje 1907-től Harsányi István (ref., Abaújszántó, 1873. febr. 1. – Sárospatak, 1928. máj. 10.) a sárospataki ref. fő-

Finkey Ferenc és felesége, Radácsy Erzsébet

iskola teológiai tanára (ószövetségi tanszék) és főkönyvtárnoka, a sárospataki ref. egyh. közs. presbitere; 3. Radácsy Etelka (ref., Sárospatak, 1886. szept. 18.- Szerencs, 1952. aug. 17.), férje 1910-től dr. Vitányi Miklós (ref., 1879 – Szerencs, 1929. okt. 28.) ügyvéd, a szerencsi ref. egyház presbitere, Zemplén vm. that. biz. tagja és tb. ügyésze; 4. Radácsy Mária (ref., Sárospatak, 1888. máj. 30.- 1952-ben élt még), férje 1918-tól dr. Ruttkay Elemér; 5. Radácsy György (ref., Sárospatak, 1890. nov. 19. – 1952-ben élt még) szerencsi tb. szolgabíró, felesége Porczányi Mária; 6. Radácsy Jolán (ref., Sárospatak, 1894. szept. 23. -), férje 1921-től Csajka Endre sárospataki banktisztviselő; és még 3 testvér, akik fiatalon meghaltak.

Gyermeke: nem született

Középiszkola: sárospataki ref. koll. gimnáziuma, I-VIII. oszt., 1879-1887;

Felsőfokú tanulmányok Mo.-n: sárospataki jogakadémia, 1887 – 1891. jan.; kolozsvári tud. egy., jogi kar, 1891. jan. -1892. jan.

Külföldi tanulmányok, ösztöndíjak: 1894 jún.-aug. saját költségén Ausztria, Németország; 1900 tavaszán három hónap állami ösztöndíjjal büntetőjogi és börtönügyi tanulmányút Németországban, Franciaországban, Angliában és Belgiumban; 1909: a genfi egyetem jubileumán a sárospataki főiskola kiküldötte; 1910. aug.-tól két hónap hivatalos kiküldetésben a washingtoni IX. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszusra: tudományos kiküldött az amerikai börtönök, javítóiskolák tudományos és gyakorlati tanulmányozására.

Oklevél: kolozsvári tud. egy., jogi kar, 1892. jan. 23., jogtud. doktora; 1893. szept., tartalékostizti vizsga, Kassa; 1896. febr. 24., ügyvédi oklevél

Nyelvismeret: német, angol, francia, olasz, latin

Tudományos fokozatok: kolozsvári tud. egy., jogi kar, büntetőjog és eljárási jog magántanára, 1896; tiszteletbeli nyilvános rendes tanári cím, szegedi tud. egy. jogi kar, 1925. márc. 2.

Nyilvános rendes egy. tanár: kolozsvári tud. egy., jogi kar, 1912. ápr. 25., büntető perjog; pozsonyi tud. egy., jogi kar, 1915. szept. 8., büntetőjog; szegedi tud. egy., jogi kar, 1921. szept. 22., büntetőjog és büntető eljárásjog

Egyetemi tisztségek: pozsonyi tud. egy., rektori hatáskörrel felruházott jogi kari dékán, 1917-1918. ápr. 14.; rektor, 1918 ápr. 14. – 1918. szept.

Nyugdíj: 1940. febr. 27.

Életút: A 18. század közepétől Borsod megyében feltűnő református papi-tanítói-tanári Finkei család összefüggése a Mohács előtti századokban Borsodban és Abaújban birtokos Finkey famíliával nem bizonyítható. A családi hagyomány szerint a Rákóczi Ferencsel együtt fej- és jószágvesztésre ítélt s kibujdosott Finkeyek közül a később visszajöttek Finkén telepedtek le, s azt határozták, hogy a családból mindig legyen egy református pap, hogy ennek révén nemesnek számítsanak. Mindenesetre 1742 és 1758 között, tehát másfél évtized alatt, öt Finkei írta alá Sárospatakon az iskolai törvényeket, tehát kezdte meg tógátusként akadémiai tanulmányait. Közülük négy később valóban református lelkészként szolgált, többnyire a borsodi egyházmegyében. Köztük az 1758-ban subscribáló Finkei Sámuel is, aki a későbbi ismert Finkeyek ősatya volt. A Finkeiek nem szerepeltek a következő évszázad nemesi összeírásaiban, de Finkei Sámuel tanult leszármazottai rendre kétségtelen nemesi családokból házasodtak. Tanulmányaikat a szikszói vagy a miskolci református

gimnáziumban kezdték, majd Sárospatakon folytatták. Mielőtt a gimnáziumi és akadémiai tanárok, majd az egyetemi professzorok kiemelkedtek volna közülük, oskolatanítóként, lévitaként, lelkészként szolgáltak a borsodi egyházmegye felső részének (1799-től felsőborsodi egyházmegye) egyházközségeiben, egy körülbelül 20-25 kilométer átmérőjű körben (Borsod, Damak, Felsőkelecsény, Hegyemeg, Nagybarca, Sajóecseg, Sajóivánka, Sajólád, Szakácsi, Szendrő, Szendrőlád). Finkey Ferenc apja, Finkey Pál, az úgynevezett pataki Finkey-ág alapítója, már feljebb lépett. A sárospataki akadémiát elvégezve, az 1848-49-es szabadságharc csataterét megjárva, rövid időre szikszói, majd miskolci tanár lett. 1854-ben pedig a sárospataki főgimnázium tanárává választotta a tiszáninneni református egyházkerület. A tankönyvíró és latin műveket fordító jeles tanár 1872 végén az akkor kezdődő kolerajárvány áldozata lett, s egy nap múlva felesége is utánahalt. A hátramaradt négy árvát, köztük a kétéves Ferencet, az akkor hetvenéves, erős lelkű anyai nagyanya vette gondozásba. Finkey Ferencet ötévesen írátták be a sárospataki református elemibe, majd a negyedik elemi közepén, 1879 januárjában fél évre a progimnáziumi osztályba. A sárospataki református főiskola gimnáziumának elvégzése után, 1887-től a főiskola jogakadémiáján folytatta tanulmányait. A kötelező tantárgyak mellett már gimnazistaként különórán tanulta a francia nyelvet, akadémiai hallgató korában pedig a szünidőben több élő nyelv tanulásával foglalkozott (francia, angol, német, olasz). Élénken részt vett a különböző diákegyesületek életében: Jogász önképző egyesület, Irodalmi önképző társulat, Gyorsíró kör, Zeneegyesület, Olvasókör, főiskolai énekkar. Hetedikes gimnazista korától kezdve négy éven át – tehát joghallgatóként is – a régi sárospataki gyakorlat szerint az egyházi év három sátoros ünnepén (karácsony, húsvét, pünkösd) ünnepi követként, legátusként látogatta a tiszáninneni református egyházkerület különböző egyházközségeit, ahol prédikációval is szolgált. Joghallgatóként teológus kollégájával szuplikánsként végiglátogatta Somogy és Baranya összes református egyházát. A főiskola javára gyűjtöttek adományokat. Amint maga Finkey Ferenc írta, családlag öröklött jellemvonása volt a vallásosság és az egyháziasság, s a sárospataki iskola hagyományos szellemének hatására mélyhitű, erős kálvinista lett. Hét félévig volt a sárospataki jogakadémia hallgatója. Az utolsó félévre 1891 januárjában a kolozsvári tudományegyetem jogi karára iratkozott be. Itt tette le kitüntetéssel mindhárom jogi szigorlatát, s 1892 januárjában itt avatták jogtudományi doktorrá. Már az első szigorlat letétele után beiratkozott gyakorlatra gyámaja testvérének, Kovácsy Pálnak a sátoraljaujhelyi ügyvédi irodájába. 1892 márciusától október elejéig pedig Poprádon gyakornokoskodott Kullmann János országgyűlési képviselő irodájában. 1892. október 1-jén egyéves önkéntesi szolgálatának teljesítésére államköltséges bakaként bevonult Kassára, a közös hadseregbeli 65-ös gyalogezredbe. Itt tökéletesítette német nyelvtudását. A féléves kiképzést követő, szintén féléves csapatszolgálat után, 1893 szeptember végén kitűnően tette le a tisztvi vizsgát, s tartalékos hadnaggyá nevezték ki. Még önkéntes szolgálata alatt, augusztusban kapta meg kinevezését egy évre a sárospataki jogakadémia helyettes tanárává. Majd 1894. szeptember 16-án az egyházkerületi közgyűlés rendes tanárrá választotta. A büntetőjog, valamint a közigazgatási és közjog lettek a szaktárgyai. Székfoglalóját az 1895. szeptember 7-i évnyitón tartotta meg A büntetőjog alapja című értekezé-

sével. A büntetőjogi reformokról ekkor vázolt felfogásához, programjához pályája végéig hű maradt. A nemzetközi irodalomban ekkor indult reformmozgalom a büntetőjog addigi klasszikus irányzatának gyökeres megújítására. 1895-ben Finkey Ferenc is bekapcsolódott a mérsékelt reformerek (Franz List hallei, Adolf Prins brüsszeli és Van Hamel amszterdami professzorok) által 1889-ben alapított Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület munkájába. Letelve a három év kötelező ügyvédi gyakornokság – amelyet tanári kinevezése után is fenntartott –, 1896 februárjában Budapesten letette ugyan az ügyvédi vizsgát, de oktatói munkája mellett teljes egészében a büntetőjog tudományos művelése foglalkoztatta. Nagy feltűnést keltett első, 1895-ben megjelent *Az egység és többség tana a büntetőjogban* című monográfiája, amelyben a Kúria gyakorlatát bírálva adott iránymutatást a bűnhalmazat körüli viták egységes alapon történő megoldására a bírói gyakorlatban. Ezt a monográfiát nyújtotta be a kolozsvári egyetem jogi karán kezdett habilitációs eljárásához. A próbaelőadás elengedésével a kar egyhangú dicsérettel habilitálta, 1896-ban a büntetőjog és az eljárási jog magántanára lett. Ugyanebben az évben, augusztus 25-én feleségül vette Radácsy György jeles sárospataki teológiai tanár hat lánya közül a legidősebbet, a 19 esztendőes Radácsy Erzsébetet. Sárospatak egyik főutcáján házat vásárolt, amelyet ötszobás úrilakká alakítottak. A magántanári minősítés birtokában a sárospataki háztulajdonossá lett 28 éves Finkey Ferenc 1899-ben mégis megpályázta a budapesti tudományegyetem jogi karának megürült büntetőjogi tanszékét. A pályázók közül a kar a későbbi nyertes Balogh Jenő és a már Kolozsváron professzorkodó Lukács Adolf mögött Finkey Ferencet a harmadik helyen jelölte. 1900-ban az akkor kinevezett első koronaügyész, Hammersberg Jenő azonban hiába ajánlott neki királyi főügyész helyettesi pozíciót. A sárospataki jogakadémia ifjú tanára a következő években nagyszerű tankönyvet írt a büntetőjog mindkét fő ágáról, a büntető eljárásról és az anyagi büntetőjogról. Az új Bűnvádi Perrendtartást 1896-ban kodifikálták, s 1900. január 1-jén lépett életbe. Finkey Ferenc 1899-ben megjelent tankönyvében úgy dolgozta fel a hatalmas jogszabálytömeget tartalmazó új kódexet, hogy tájékoztatást adott annak alapelveiről, az elfogadott mérsékelt vádrendszer vezéreszméiről, és tudományos rendszerben mutatta be az új magyar büntetőeljárásnak a szerkezetét és a részleteit is. Ezt a büntető perjogi tankönyvet a jogakadémiákon és mindkét egyetemen használták a joghallgatók, de ezen kívül a gyakorló jogászok, bírók, ügyészek és ügyvédek is. A tankönyv 1903-ban, 1908-ban és 1916-ban újra megjelent. A továbbfejlesztett negyedik kiadást a Magyar Tudományos Akadémia 1921-ben mint nagy értékű tudományos művet Marczibányi-jutalommal tüntette ki. A büntetőjogi tudományok másik fő ágáról, az anyagi büntetőjogról Finkey Ferenc 1902-ben jelentette meg tankönyvét. Ebben taglalta a büntetőjog alapvető problémáira, a büntetés jogfilozófiai alapeszméire, jogtörténeti kifejlődésére és a bűnügyi politikára vonatkozó felfogását. Világosan kifejtette az utolsó fél évszázad hatalmas nemzetközi büntetőjogi irodalmának legkiemelkedőbb elméleteit, eltérő törekvéseit, megmutatva értékeiket, de túlzásaikat is. Elméleti alapállása szerint az úgynevezett közvetítő irányzat követője volt. Nézetei a büntetőjogi dogmatika területén Karl Bindinghez, kriminálpolitikai kérdésekben Franz v. Listhez álltak legközelebb. A nagy büntettek elleni szigorú, kíméletlen felfogás elvét vallotta, az emberies-

ség elvének szem előtt tartásával. Ugyanakkor az alkalmi, kisebb büntetéseket, az erkölcsileg nem romlott jelleműek enyhébb elbírálását, lehetőleg börtönbüntetésről való megkímélését tartotta a bűnügyi politika követendő vezéreszméjének. Ez a tankönyve is több kiadást ért meg (1905, 1908, 1914, 1922). Büntetőjogi tankönyveinek anyagi és eljárási jogi felfogása, a humanista büntetési rendszer és a liberális, egyéni szabadságelvekre épülő büntető igazságszolgáltatás elveinek és gyakorlati követelményeinek megfogalmazása új korszakot jelentett a magyar tudományosságban. Már sárospataki tanársága kezdetén rájött, hogy a börtönügynek milyen gyakorlati fontossága van a büntetőjogban. Első külföldi tanulmányútján, sárospataki tanártársaival saját költségükön tett 1894-es, több hónapos ausztriai és németországi utazásán, a múzeumok és kulturális nevezetességek megtekintése mellett nemcsak büntetőbírói tárgyalásokra járt, hanem több nevezetes fegyházat is meglátogatott. Tanítványait tanulmányút gyanánt elvitte a magyarországi váci, lipótvári, illavai, munkácsi fegyházba és az aszódi javítóintézetbe. Kialakult az a meggyőződése, hogy a börtönügyet a büntetőjog harmadik, külön ágaként kell előadni, s hogy a börtönügy reformokra szorul. 1900 tavaszán, részben saját költségén, részben a Wlassics Gyula kultuszminiszter által utalványozott állami támogatás felhasználásával, több mint három hónapos büntetőjogi, különösen börtönügyi tanulmányutat tett Nyugat-Európában. Szakirodalmi ismereteit közvetlen tapasztalatokkal bővítette Németországban, Franciaországban, Angliában és Belgiumban, ahol rendre felkereste a börtönöket és a javító-nevelő intézeteket. Útjának alkalmi indítókai az volt, hogy a tapasztalatok birtokában előzetesen tájékoztatni tudja a magyar jogászközönséget az 1905-re Budapestre kitérő Nemzetközi Börtönügyi Kongresszus előtt a börtönügy helyzetéről. 1904-ben meg is jelent monográfiája A börtönügy jelen állapota és reformkérdései címmel. A Budapesten megtartott VIII. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszuson az egyik szakosztály titkára volt, s nagy figyelmet keltő javaslatot fogalmazott meg a fiatalok külön fogházának létrehozásáról. Elsősorban a büntetőjog területének magas színvonalú művelése alapján ajánlották 1908-ban az MTA levelező tagjának. Wlassics Gyula és Balogh Jenő előterjesztésükben azt írták, hogy „Finkey az egyetlen az élő magyar büntetőjogászok közt, aki az anyagi és alaki büntetőjog egész rendszerét, valamint a börtönügyet és a büntetési rendszert önálló, nagyobb munkákban kimerítően feldolgozta”. Méltatták a 37 éves jogakadémiai tanár szakadatlan jogirodalmi munkásságát, megemlítve, hogy 16 önállóan megjelent nagyobb művén kívül 125 kisebb-nagyobb tanulmányt, cikket, ítéletbírálatot és könyvbírálatot tett közzé. Kiemelték, hogy az igazságszolgálat kormányzattól milyen hivatalos megbízásokat kapott: 1896-ban vélemény adott az esküdtbírók szervezetéről szóló és a büntető perrendtartást életbe léptető törvényjavaslatról; 1900-ban és 1903-ban terjedelmes munkálatokat dolgozott ki a büntetőtörvények módosítása és kiegészítése tárgyában; 1907-ben törvénytervezetet készített a koldulás és csavargás szabályozásáról; 1908-ban a büntetőtörvénykönyvek különös részének a revíziójával foglalkozott. A javaslat alapján az Akadémia 1908 áprilisi közgyűlésén levelező taggá választották. Sárospataki tanárságával kapcsolatban megemlítendő, hogy néhány évig a magyar közjogot és közigazgatási jogot is előadta, később pedig a jogbölcsezetet. Az utóbbival foglalkozva készítette el és adta ki 1908-ban – már

akadémikusként – A tételes jog alapelve és vezéreszméi című, hallgatóinak szánt kézikönyvét. A terjedelmes könyvben bemutatta a jogfilozófiai gondolkodás fejlődését az ókori keleti népek, illetve az antik görög-római világ filozófiai tanításától kezdve a keresztény és természetjogi tanításokon keresztül a század eleji szociológiai, szocialista és újabb természetjogi és lélektani irányzatokig. Jogfilozófiai dolgozatot a későbbiekben már csak egyet írt (Leibnitz jogbölcseleti és politikai eszméiről), de ezért a könyvéért még magának Kautz Gyulának az indítványára 1913-ban megkapta az 1906-ban alapított s társadalomtudósok hétévenként kiadható akadémiai Kautz Gyula-díjat. Jogakadémiai tanárként arra törekedett, hogy a képzést gyakorlatiasabbá formálja gyakorlati példák részletes megtárgyalásával, periratok készítésével, tárgyalások rendezésével, javítóintézetek és fegyházak látogatásával. Sárospataki tanárként intenzíven részt vett az egyházi közéletben is. Előbb az alsózempléni egyházmegye, majd a tiszánineni egyházkerület világi aljegyzőjeként intézte egyháza jogi ügyeit. 1904 és 1907 között mint zsinati képviselő dolgozta ki a kerület javaslatait. Összegyűjtötte és 1912-ben kiadta az Egyházkerületi Szabályrendeleteket. Jogakadémiai tanári korszakának csúcspontja 1910-es, több mint két hónapos kormánykiküldetése volt a washingtoni IX. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszusra. A kongresszuson számos világhírű büntetőjogással ismerkedett meg, akikkel később is gyümölcsöző tudományos kapcsolatot tudott kiépíteni. Mint tudományos kiküldött tíz államban tanulmányozta a börtönöket, javító iskolákat, az új típusú javító fogházakat, az Amerikában elsőként létrehozott fiatalkorúak bíróságát. Még kiutazása előtt, 1909-ben, megjelentette a Fiatalkorú büntettek és a modern törvényhozás című munkáját, az amerikai tanulmányút után 1912-ben pedig A fiatalkorúak büntetőjoga Észak-Amerikában című monografikus feldolgozását. 1912. április 25-én a kolozsvári tudományegyetem jogi kara pályázat nélkül hívta meg Finkey Ferencet a büntetőperjogi tanszékre, amelyet második büntetőjogi tanszékként ekkor szerveztek meg. Balogh Jenő, akkori kultuszállamtitkár ugyanis 1911-ben rendeleti úton keresztül vitte a jogi oktatás és vizsgarend régóta húzódó reformját. Finkey Ferenc régi kezdeményezését megvalósítva bevezette a harmadik alapvizsgát, s ennek külön tárgya lett a büntetőeljárás jog. Ezért állították be a minisztérium költségvetésébe a kolozsvári egyetem új tanszékét. Az új területen, az inspiráló egyetemi környezetben, Finkey Ferenc nagy lendülettel kezdett munkához. A legújabb külföldi művek, folyóiratok megrendelésével fejlesztette a könyvtárat. Elkészítette büntetőjogi tankönyveinek átdolgozott, újabb kiadásait. Előadásait nagyszámú hallgatóság előtt tartotta, s szemináriumain, praktikumain is sokan vettek részt a gyakorlati esetek megvitatásában, a tanúvallomási kísérletekben, a bűnügyi esetek perrendszerű tárgyalásain, a fegyházak, fiatalkorúak fogháza és javító-nevelő intézete meglátogatásán. Mint a fiatalkorúak felügyelő hatóságának elnöke hallgatóit is bevonta a gyermekvédelmi és a patronázs munkába. Balogh Jenő, már mint igazságügy miniszter, 1913-ban kinevezte a marosvásárhelyi ügyvédi és bírói vizsgabizottságba. Finkey Ferenc három tanévet töltött a kolozsvári katedrán. 1915 szeptemberétől Balogh Jenő igazságügyi és Janovich Béla kultuszminiszter kérésének engedve átment az 1912-ben alapított, de csak 1914 augusztusában megnyílt pozsonyi egyetemre. A pozsonyi egyetemen ekkor még csak a jogi kar működött, s a büntetőjog fiatal tanára, Degre

Lajos, 1915 márciusában elesett a fronton. Finkey Ferencet pozsonyi kinevezésekor a minisztérium biztosította, hogy a kolozsvári és a pozsonyi diáklétszám különbsége miatt a szigorlati és egyéb vizsgadíjakból származó mellékjövedelme csökkenésének kompenzálására mindaddig évi 4000 korona működési pótlékot biztosít, amíg a VI. állami fizetési osztályból át nem nevezik az V. fizetési osztályba. A kezdetleges egyetemi viszonyok és a kicsiny, háborús diáklétszám ellenére Finkey Pozsonyban is ambíciózusan dolgozott. Létrehozta a büntetőjogi szemináriumot, s praktikumban való használatra kitűnő, később is használt jogszabálygyűjteményeket szerkesztett és adott ki. Bekapcsolódott a Pozsonyi Patronage Egylet munkájába. Előadásokat tartott a gyermekvédelem és a fiatalkorúak erkölcsi gondozásának kérdéseiről. Elnöke lett a pozsonyi Hadigondozó Bizottságnak, s az igazságügy miniszter kinevezte a Fiatalkorúak pozsonyi Felügyelő Hatóságának tanácselnökévé. Balogh Jenő igazságügy miniszter munkatársaként közreműködött a törvényelőkészítő munkában a fiatalkorúak bíróságáról, a közveszélyes munkakerülésről hozott törvények megalkotásánál, s elkészítette egy megalkotandó új büntetőtörvénykönyv általános részének tervezetét. A világháborút megelőzően megalkotott sajtótörvény kommentálásával hozzájárult a törvény gyakorlatának kifejlesztéséhez. Elsősorban kodifikációs munkája elismeréseként kapta meg 1916-ban az udvari tanácsosi címet. Pozsonyban a legnagyobb munka akkor várt Finkey Ferencre, amikor megválasztották rektori hatáskörrel felruházott jogi kari dékánnak az 1917-1918. tanévre. Nagy küldöttség élén felkereste Apponyi Albertet, az újonnan kinevezett kultuszminisztert, akit sikerült meggyőzniük, hogy a háborús nehézségek ellenére meg tudják teremteni Pozsonyban a bölcsészkar és az orvosi kar működésének feltételeit, beleértve az orvosi karhoz szükséges klinikákat is. A tervet Klebelsberg Kunó államtitkár is támogatta. Felterjesztettek kinevezésre tíz-tíz tanárt az új karokra. Ezeket a miniszter is támogatta, s a király 1918 márciusában kinevezte őket. Addigra Finkey irányításával megtörtént a karok elhelyezéséhez szükséges épületek kiválasztása, megszerzése, átalakítása, az új helyiségek felszerelése, a szervezeti szabályzatok kidolgozása, a hivatalok működéséhez szükséges személyek kiválasztása, kineveztetése. Finkey márciusban megalakította a bölcsészeti, áprilisban az orvostudományi kart, s megalakulhatott az Egyetemi Tanács. 1918. április 14-től Finkey Ferencet választották a pozsonyi egyetem első rektorává, s megtartották az egyetem első ünnepélyes alakuló közgyűlését. 1918. szeptember 20-án Finkey Ferencet Károly király kinevezte az V. fizetési osztályba. A háborús összeomlás következtében 1919. január 1-jén a csehszlovák hadsereg megszállta Pozsonyt, s az új hatóság átvette az egyetemet is. A bölcsészeti és az orvosi kart hamarabb bezárták, a jogi fakultáson azonban új hallgatók felvétele nélkül, nem zavartalanul, de magyarul folyt az oktatás 1921 szeptemberéig. 1921. szeptember 6-án az újonnan alapított csehszlovák Komensky egyetem teljes egészében átvette a jogi kart is. A magyar professzorokat kiutasították, így a mindvégig kitartó Finkey Ferencet is. Finkey bútorai, ingóságai átszállítása céljából még visszament Pozsonyba, ahonnan csak november 1-jén tudott megérkezni a szállítmánnyal. Budapesten csak egyszobás szükséglakáshoz jutottak, így az ingóságok fél évre állami zálogházi raktárba kerültek. Az országgyűlés 1921 júniusában döntött a pozsonyi menekült egyetem Pécsre való letelepítéséről, Pécs azonban még

szerb megszállás alatt állt. Finkey, nem vállalva az újabb bizonytalanságot, elfogadta a Szegedre települt kolozsvári egyetem meghívását, ahová 1921. szeptember 22-én ki is neveztek. Mivel azonban Szegeden sem sikerült megfelelő lakást szerezni, Finkey nem költözött le, hanem csak az előadásai napján utazott Szegedre. Alig másfél évi szegedi tanárkodás után, 1923-ban, amikor Budapesten már jobb lakáshoz jutottak, Finkey elfogadta Varga Ferenc koronaügyész ajánlatát, hogy vállalja mellette az egyik koronaügyész helyettesi állást. 1923. május 15-től kapta meg kinevezését, ami akkor a IV. bírói fizetési osztállyal járt, s egyenlő rangú volt a kúriai tanácselnökséggel. Feladata az első- és másodfokú bíróságok jogerős ítéleteinek vizsgálata volt, s a törvénytörő ítéletek Kúria elé vitele. A jogegységi perorvoslatokat írásban s a Kúria nagytanácsa előtt szóban is ki kellett fejtenie. Igazságügyi szolgálata második állomásaként a kormányzó az igazságügy miniszter felterjesztésére 1930. október 20-án a királyi Kúria tanácselnökévé nevezte ki. A harmadik büntetőtanácsot vezette, mely főleg bonyolult csalási és okirat-hamisítási ügyekkel foglalkozott, de gyilkossági és rablási esetek is nagy számban fordultak elő, s bár elméletileg a halálbüntetés ellen volt, a társadalom védelme érdekében halálos ítéleteket is hozott. Pályája csúcsaként a kormányzó 1935. június 23-án koronaügyésszé nevezte ki. Beköszönő beszédében hangsúlyozta, hogy a koronaügyész működésének első vezérelve a törvényesség, a törvények tiszteletben tartása és a jogegység megóvása feletti örködés. Síkra szállt a királyi ügyészség függetlensége mellett. Nagy figyelmet keltett szereplése a Szálasi-perben. Szálasi Ferenc ellen 1937 őszén emeltek vádat a társadalmi rend felforgatására irányuló vétség miatt. Másodfokon a királyi ítélőtábla az állami és társadalmi rend erőszakos megsemmisítésére irányuló büntetést mondta ki bűnösnek, és háromévi fegyházra ítélte. A semmisségi panaszt tárgyaló Kúria előtt Finkey hatásosan és eredményesen érvelt a kiszabott büntetés helybenhagyása mellett. Hangsúlyozta, hogy „az állam és a társadalom rendjét, békéjét, mint a jelen bűnügy mutatja, nem csupán bal-, de jobboldalról is fel lehet forgatni”. Súlyosbító körülménynek tekintette, hogy „a vádlott hazafias rajongás leplébe burkolta a maga féktelen ambícióját”. Mint koronaügyész Finkey hivatalból tagja lett a Felsőháznak is, ahol számos büntetőügyi és közoktatásügyi kérdésben is felszólalt. Koronaügyészi működése idején az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület 1936-ban társelnökévé választotta. Az igazságügy miniszter pedig 1938-ban három évre kinevezte az Országos Bírói és Ügyvédi Vizsgabizottság elnökévé. Állami elismerésekben is része volt, 1936-ban megkapta a királyi titkos tanácsosi címet. Amikor pedig 1940. január 30-án befejezte koronaügyészi pályafutását, s hetvenévesen nyugalomba vonult, akkor megkapta a kormányzótól a legmagasabb kitüntetést, a Magyar Érdemrend nagykeresztjét. Finkey Ferenc tizenhét éves igazságügyi szolgálata alatt sem szakadt el teljesen az egyetemi és a tudományos világtól. 1923-tól néhány évig a Közgazdaságtudományi Karon is tartott félévenként háromórás kollégiumot büntetőjogból. 1925-ben a szegedi egyetem tiszteletbeli nyilvános rendes tanári címmel tisztelte meg. Az egyetemi szokásrend szerint kollégái, tanítványai 1935-ben Irk Albert pécsi professzor szerkesztésében hatalmas emlékkötettel köszöntötték a 65 éves Finkey Ferencet. 1940-ben pedig újra a szegediek, „a jogtudományok művelése és a jogi oktatás terén elért kimagasló érdemei elismeréséül” a jogtudományok tisztelet-

beli doktorává, díszdoktorrá avatták. Budapestre kerülve szorosabb lett a kapcsolata a Magyar Tudományos Akadémiával. Gyakrabban eljárt az osztályülésekre, s többször felolvasást is tartott. 1929-ben az Akadémia rendes tagja, s az ugyanabban az évben megalakult akadémiai Jogtudományi Bizottság elnöke lett. 1938-ban az Akadémia tiszteleti tagjává választották. Tudományos téren ekkor leginkább a büntetőjog harmadik ágával, a büntetéstannal, börtönüggyel, büntetés-végrehajtási joggal foglalkozott. A büntetőjog ezen új ágának elkülönítését még pályája elején kezdeményezte. 1933-ban az MTA kiadásában a Jogtudományi Bizottság kiadványsorozatában jelent meg a Büntetéstani problémák című terjedelmes műve, amelyet a büntetőjog harmadik ága tankönyvének tekintett. Ez a könyv összefoglalta a büntetés-végrehajtás összes kérdésére vonatkozó joganyagot, tudományos rendszerben. Utolsó fejezete a bűnügyi politika alapvető kérdéseivel is foglalkozott. Meggyőződése volt, hogy a magyar törvényhozásnak előbb-utóbb meg kell alkotnia a büntetés-végrehajtási törvénykönyvet, ami betetőzése lenne a magyar büntetőjogi kodifikációnak. Finkey munkáival kezdődött meg Magyarországon a büntetéstan és a büntetés-végrehajtási jog tudományának kialakulása. Büntetéstani elveinek kiindulópontja egyrészt a társadalom védelme, másrészt az etikai alapozású nevelés eszméje volt. Meggyőződése volt, hogy a büntető szigor nem csupán megtorlás, hanem nevelési, pedagógiai eszköz is, s ezt a legnagyobb sikerrel a fiatalok bűnelkövetőkkel kapcsolatban alkalmazhatjuk. Ezért tartotta fontosnak a megelőző patronázs munkát és az utógondozást, az elítéltek reszocializálását. Pályája elejétől sokat foglalkozott ezzel a problémával, s később legjobb tanulmányának a húszas években az Akadémiai Értekezések között megjelent Büntetés és nevelés című munkáját tartotta. Ide kapcsolható, hogy nagyon örült annak, hogy kezdeményezésére 1940-ben kodifikálták a rehabilitáció jogintézményét, a hátrányos jogkövetkezmények lehetséges törlését. Pályája méltó befejezése volt nyugdíjazása utáni legnagyobb vállalása, a Fiatalkorúak budapesti Felügyelő Hatóságának elnöki tiszte. Ezt a patronázs szolgálatot, amelyet már Kolozsváron és Pozsonyban is ellátott, Budapesten 1942. február 5-én három évre kapta meg. Komoly szervezéssel fogta össze a fővárosi karitatív egyesületek, szociális intézmények és a hatóságok munkáját. Ismeretterjesztő tanfolyamokat, s a pártfogóknak, pártfogó tisztviselőknek továbbképzéseket szervezett. Emellett családtörténetet írt (Pataki krónika, 1943), s megjelentette emlékezéseit: Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból, Sárospatak, 1944. A világháború végén, 1944 decemberétől február elejéig a bombázások miatt nagyrészt légópincébe kényszerült feleségével együtt. Budai, Nyúl utcai lakásukat bomba- és gránátalálat érte, a szobákat kifosztották, írásait szétszaggatták. A ház lakhatatlan lett, ezért 1945. április 6-án visszaköltöztek szülő- és felnevelő városukba, Sárospatakra, felesége volt otthonába, a Radácsyak családi házába. Finkey Ferenc egyébként mindig vallotta, hogy a sárospataki szellemiség neveltje. 1944-ben megírta, hogy „Patakon születve, a főiskola négy évszázados hagyományát, törhetetlen kálvinista életfelfogását közvetlenül tapasztalva, átérezve és átélve” alakult ki a református hitért való igazi rajongása és érett meggyőződése: „a kálvini puritán életfelfogás, az egyszerű és szigorúan erkölcsös életmód, a nyílt, bátor és mindig őszinte beszéd, mindenféle mysticismustól való irtózás valóban véremben volt és van ma is”. Sá-

rospatakra visszatérve változatlanul szorgalmasan mindennap végzett szellemi munkát. Két nagyobb kézírata maradt fenn ebből az időszakból. A sárospataki református jogakadémia története 1793-1923 címmel tizenöt ív terjedelemben részletesen bemutatja az akadémia 130 éves történetét, kitűnő portrékat is rajzolva a nagy tanáregyéniségekről Kövi Sándortól Ballagi Gézáig. A másik jelentős kézírata, amelyet 1948. március 15-én zárt le, hiánypótló tudománytörténeti jelentőségű írás: A magyar büntető-perjogi tudomány háromszázados fejlődéstörténete 1619-1914. Ez utóbbit Finkey Ferenc születésének 130. évfordulóján, 2000-ben kiadták Sárospatakon. Finkey Ferenc 1949. január 25-én Sárospatakon hunyt el. A református templomból temették. Emlékének ápolására 1991-ben megalakult a Finkey Ferenc Bűnügyi Reform Társaság, 2000-ben pedig az Országos Ügyészi Egyesület Finkey Ferenc-díjat alapított.

MTA tagság: levelező, 1908. ápr. 30., rendes, 1929. máj. 10., tiszteleti, 1938. máj. 6.; az 1929-ben felállított Jogtudományi bizottság elnöke (1929-1947)

Díszdoktor: szegedi tud. egy. jogi kar díszdoktora, 1940. febr. 17.

Tudományos, művészeti társulat, egyesület: a sárospataki Jogász Önképző Egylet és Irodalmi Önképző Egylet tagja (1887-1891); M. Filozófiai Társ. vál. tagja; a M. Jogászegylet tagja (1893-), vál. majd tiszteleti (1946-) tagja; Orsz. Bírói és Ügyészi Egyesület társelnöke (1936-), elnöke (1938-1940); a M. Büntetőjogi és Kriminológiai Társ. alapító társelnöke (1939-); Fáy András Társ. tiszteletbeli tagja (1946-)

Külföldi tudományos egyesület: Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület tagja (1893-); Internationale Vereinigung für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie tanácsának vál. tagja; VIII. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszus szakosztálytitkára (1905, Bp.); IX. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszus magyar kiküldötte (1910, Washington)

Szerkesztőségi tagság: sárospataki Ifjúsági Közlöny főmunkatársa, majd felelős szerkesztője (1889-1891); Magyar Jogi Lexikon főmunkatársa

Közéleti társaság, szerep: a sárospataki diák Gyorsírókör, Tornaegylet, Zeneegylet, Olvasóköri elnöke (1887-1891); Országos Patronage Szövetség vál. tagja; Pozsonyi Patronage Egylet vál. tagja (1915-), alelnöke (1917-); Pozsonyi Pártfogók Körének elnöke (1916-); Pataki Diákok Orsz. Szövetsége Budapesti Egyesülete elnöke

Egyházi tisztségek, egyházas szervezetek: presbiter Sárospatakon (1912-ig), Pozsonyban (1915-1921), Bp.-en a budahegyvidéki egyházközségben (1944-ig); alsózempléni egyházmegye világi aljegyzője; tiszáninneri ref. egyházkerület világi aljegyző; zsinati pótképviselő (1904-1907); szlovenszói tiszáninneri ref. egyházkerület tanácsbírája (1920-1922); dunamelléki ref. egyházkerület tanácsbírája (1925-), a M. Prot. Irod. Társ. tagja

Politikai szerep: felsőházi tag hivatalból mint koronaügyész, 1935-1940; a felsőházi kérvényezési biz. elnöke, az igazságügyi biz., a közjogi biz. és az Igazoló bíróság tagja

Kitüntetés: m. kir. udvari tanácsos (1916. jan.); MTA Kautz Gyula-díja (1913), Marczibányi-jutalma (1922); m. kir. titkos tanácsos (1936. nov.); Magyar Érdemrend nagykeresztje (1940)

Jövedelem, vagyon, gazdasági érdekelttség: 1895-ben vett meg Sárospatakon, a Rákóczi úton egy házat 5000 forintért, később 5000 korona felhasználással

nálásával ötszobás házzá alakította; apósától örökölt a sárospataki határban, a Gombos-hegyen 1 hold szőlőt és 1 hold rétet, ahol 1905-ben felépítették az emeletes borházat és nyaralót, az ún. Erzsók-villát; hivatalos éves jövedelme 1915-ben, pozsonyi egyetemi tanárrá való kinevezésekor: a VI. fiz. o. szerint 6000 korona fizetés, személyi pótlék többlet 2000 korona, I. és II. ötödéves korpótlék: 1600 korona, működési pótlék a tandíj- és vizsgadíj különbözet kompenzálására: 4000 korona, lakáspénz: 1800 korona, a kezdődő infláció miatt ehhez jött 1918 elején 4800 korona háborús segély; alapilletménye koronaügysz helyettesként pótlékok nélkül 1927-ben: a IV. bírói fizetési csoport szerint havi 1100 pengő, + havi 200 pengő lakáspénz; alapilletménye koronaügyszként 1938-ban pótlékok nélkül az V. bírói fizetési csoport szerint: havi 1100 pengő (a világgazdasági válságot követő állami megszorítások miatt csökkentett összeg), + havi 220 pengő lakáspénz

Finkey József

bányamérnök

(Sárospatak, Zemplén m., 1889. nov. 27. – Budapest, 1941. ápr. 7.; a Kerepesi úti temetőben nyugszik)

Apja: Finkey József (ref., Miskolc, 1856. dec. – Sárospatak, 1908) A középiskolát a miskolci ref. gimnáziumban, a jogakadémiát Sárospatakon végezte. Budapesten letette az ügyvédi vizsgát, s 1880-ban ügyvédi irodát nyitott Miskolcon. 1885 őszén a tiszáninneni egyházkerület közgyűlése megválasztotta a sárospataki jogakadémia megüresedett bölcsészeti és jogbölcsészeti tanszékének rendes tanárává. Később átment a polgári perrendtartás és egyházjog tanszékre. Testvérei: 1. Finkey Mária (ref., Miskolc, 1858. máj. –); 2. Finkey Irma (ref., Miskolc – Sárospatak), férje Molnár Lajos sárospataki gimn.-i tanár (1876-1892); 3. Finkey Klára (ref., Miskolc, 1864. aug. –), férje Piskóty János (ref.) vattai (Borsod m.) földbirtokos; 4. Finkey István (ref., Miskolc, 1867. szept. 26. –) Sárospatakon teológiát is végzett, vármegyei tisztviselő lett Miskolcon. Felesége Molnár Eszter.

Apai nagyapa: Finkey József (ref., Szendrő, 1826. jún. 13. – Vatta, 1916. márc. 20.) A középiskolát és a teológiát Sárospatakon végezte. 1850-51-ben publicus praeceptor (köztanító) volt a gimnáziumban. Az 1851-52. tanév első felében az akkor szervezett VIII. osztály vallástanára lett. Ezután az alsóvadászi református iskola rectora volt (1852. jan. – 1855. nov.). Közben 1855-ben letette a segédlelkészi vizsgát. 1855 novemberében a miskolci ref. gimnáziumhoz csatolt elemi osztályok tanítójává, 1861-ben pedig a gimnáziumi II. osztály rendes tanárává választották. Latint, földrajzot és rajzot tanított. 1899-ben, 74 évesen ment nyugdíjba. Utolsó éveit kisebbik lányánál Vattán töltötte. Miskolcon temették a ref. gimnázium épületéből. Testvérei: 1. Finkey Julianna (ref., Szendrő, Borsod m., 1824. febr. –); 2. Finkey Zsigmond (ref., Szendrő, 1828. szept. –); 3. Finkey Sámuel (ref., Szendrő, 1829. dec. –); 4. Finkey Zsuzsanna (ref., Szendrő, 1832. márc. –); 5. Finkey László (ref., Nagybarca, Borsod m., 1834. ápr. –); 6. Finkey Eszter (ref., Nagybarca, 1835. aug. –); 7. Finkey Dániel (ref., Nagybarca, 1838. jan. –) Sárospatakon tanult; 8. Finkey István (ref., Nagybarca, 1840. márc. –)

Apai nagyanya: nemes Básthy Emilia (ref., Alsóvadász, Abaúj m., 1829 – Miskolc, 1897. jan. 13.), házasságkötés: 1856; testvérei: 1. Básthy Ábrahám, nemesi birtokos Alsóvadászon, felesége Szendrei Balogh Judit

Apai dédapa I.: Finkey József (ref., vszín. Sajóivánka, 1785/1790 – vszín. Nagybarca, 1840 után) Miskolcon és Sárospatakon tanult. Sárospatakról 1810-ben Kazincra (Borsod m.) ment ki praepceptornak, 1815-ben pedig IX-es tógátusként Tiszalucra (Borsod m.) rectornak. Később a Borsod megyei Szendrőn (-1824 – 1833) és Nagybarcán (1833-1840-) volt oskolatanító.

Apai dédanya I.: nemes Ethei Julia (ref.) Borsod községbeli család

Apai dédapa II.: Básthy János alsóvadászi nemesi birtokos. A 17. század közepe óta az Abaúj megyei Szászfán birtokos családból származott, apja is János volt, nagyszülei pedig: Básthy László (ref., 1684 –) és Ebeczki Mária.

Apai dédanya II.: nemes Hangátsy Klára (ref.)

Apai ükapa I.: Finkei Sámuel (ref., 1738 – Borsod/Szendrőlád, 1804. jan. 28.). Iskoláit valószínűleg a miskolci ref. gimn.-ban kezdte, 1758-ban subscribált Sárospatakon. 1771-től 1788-ig Sajóivánka ref. lelkésze a borsodi egyházmegyében, 1788-tól 1792-ig a gömöri Uzapanyiton, majd újra a borsodi egyházmegyében szolgált: Szakácsi (1792-1795), Damak (1795-1801). Apai ágon dédapja volt Finkey Ferenc (1870-1949) jogászprofesszornak, koronaügyésznek.

Apai ükanya I.: Tóth Éva (ref., 1752 – Borsod.1812. okt. 17.) Apai ágon dédanyja volt Finkey Ferenc (1870-1949) jogászprofesszornak, koronaügyésznek.

Anyja: Finkey Ilona (ref., Sárospatak, 1850-es évek – Sárospatak, 1910-es évek, 53 évet élt); féltestvére: 1. Finkey Róza, aki Lehoczky Ignác sárospataki tornatanárhoz ment férjhez, majd annak halála után Papp Józsefnek, az abaúj megyei Tomor (1891-1894), később Kupa (1894-) ref. lelkészének felesége lett; testvérei: 1. Finkey József (ref., Sárospatak –) húszévesen mint jogáshallgató halt meg; 2. Finkey Erzsébet (ref., Sárospatak, 1872. jún. –), férje Nemes István

Anyai nagyapja: Finkey József (ref., Szendrőlád, 1824. jan. 7. – Sárospatak, 1872. dec. 20.) 1832-től másfél évig a szikszói algimnáziumban tanult. 1834 februárjától Sárospatakon folytatta a gimnáziumot, ahol hamarosan segélydíjas lett. Ugyanitt végezte akadémiai bölcsészeti, jogi és teológiai tanulmányait. 1847-ben publicus praepceptor (köztanító) volt, 1848-ban pedig esküdt. 1849 novemberében rendes tanárrá választották a sárospataki gimn.-ba a görög nyelvi tanszékre. Lefordította és kiadta Szophoklész öt tragédiáját (Sárospatak, 1858-1866). 1872 végén a kezdődő kolerajárvány áldozata lett. Első felesége Kérészi Éva volt, aki egy év múlva meghalt. 1855-ben Vass Rózát vette feleségül. Harmadik feleségétől, Hrabcsák Erzsébettől (1831 – 1898) született Finkey Ilona. Féltestvérei: 1. Finkey Ábrahám (ref., két és fél éves korában elhunyt); 2. Finkey Sámuel (ref., Borsod, 1814. júl. –) gazdatiszt lett; 3. Finkey Ábrahám (ref., Borsod, 1816. aug. – Hegymeg, 1836) 1835-ben Sárospatakról I. éves tógátusként Noszvajra (Borsod m.) ment praepceptornak, de még abban a tanévben szüleinél, Hegymegen „szárazbetegségben” elhunyt. Testvérei: 1. Finkey Erzsébet (ref., Szendrőlád, 1819 – Szendrőlád, 1823); 2. Finkey Pál (ref., Szendrőlád, 1820. dec. 30. – Sárospatak, 1872. dec. 26.), a sárospataki ref. főgimn. tanára, az 1872 végén kezdődő kolerajárvány áldozata lett. Felesége Tatár Eszter. Ők voltak Finkey Ferenc (Sárospatak, 1870. okt. 27. – Sárospatak, 1949. jan. 23.) jogi kari egyetemi tanár, koronaügyész szülei. 3. Finkey

Éva (ref., Sajóivánka, 1826. máj. –) Az Abaúj megyei Kupáról származó nemes Csorba Jánoshoz ment férjhez. 4. Finkey Mária (ref., Sajóivánka, 1828. jan.-valószínűleg kisgyermekként hunyt el.)

Anyai nagyanya: Hrabcsák Erzsébet (ref., Sárospatak, 1831 – Sárospatak, 1898. márc. 27.)

Anyai dédapa I.: Finkey Ábrahám (ref., Sajóivánka, Borsod m., 1781 – Hegymeg, Borsod m., 1849. jan. 5.) A miskolci ref. gimnáziumban tanult, 1799-1800-ban ugyanott praeceptor volt. Tanulmányait Sárospatakon folytatta, ahonnan rectornak ment ki Abaújszántóra (1804-1807), majd Ongára (1810-1811). Később Borsodon volt oskolamester. Itt vette feleségül Bodnár Zsuzsannát. Megözvegyülve, 1818-ban még Borsodon házasságot kötött második feleségével Paksy Erzsébettel, egy borsodi birtokos leányával. Ugyanakkor a szintén Borsod megyei Szendrőládra került lévitának. 1826-ban lelkésznek választották a felsőborsodi egyházmegyébe, Sajóivánkára. Újabb özvegyesség után 1829-től 1849-ig a szintén felsőborsodi egyházközségnek, Hegymegnek volt a református lelkésze. harmadik felesége, nemes Lehoczky Sámuel özvegye, Mészáros Veronika volt. Testvére: 1. Finkei József (ref., Sajóivánka, 1785 k. – vsz. Nagybarca, 1840 után) azonos az apai dédapával. 2. Valószínűleg testvére volt Finkei Jób is, akinek 1791 és 1804 között hét gyermeke született Sajóvelezden Dienes Erzsébettől: Péter, Sámuel, Éva, Boldizsár, Erzsébet, Judit, Lídia.

Anyai dédapanya I.: nemes Paksy Erzsébet (ref., Borsod –)

Anyai ükapa I.: Finkei Sámuel (ref., 1738 – Borsod/Szendrőlád, 1804. jan. 28.). Azonos az apai ükapa I.-el.

Anyai ükanya I.: Tóth Éva (ref., 1752 – Borsod.1812. okt. 17.) Azonos az apai ükanya I.-el.

Vallása: ref.

Testvérei: 1. Finkey Ilona (ref., Sárospatak, 1892. szept. –) postai tisztviselő Sárospatakon, majd Szolnokon, férje Hegedüs László szolnoki pénzügyi titkár; 2. Finkey Bertalan (ref., Sárospatak, 1893. nov. –); 3. Finkey Zoltán (ref., Sárospatak, 1895. máj. – 1931), ügyvéd Tiszaföldváron; 4. Finkey Andor (ref., Sárospatak – az első világháborúban hunyt el)

Felesége: Lakits Janka (róm. kat., 1896 – Bp., 1962. ápr. 21.) Lakits József szigligeti igazgató-kántortanító és Kovács Mária (róm. kat., 1864 – Keszthely, 1932. júl. 31.) leánya, házasságkötés: 1918. aug. 15., Selmecebánya; testvérei: Lakosi/Lakits József; Lakits Pál; Lakits Sándor; Lakosi/Lakits László; Lakits Margit Vajda Józsefné; Lakits Vilma Károlyi Ferencné; Lakits Irma dr. Gyurácz Sándorné; Lakits Erzsébet Tóbiás Arturné

Gyermeke: Finkey Rózsika (1927-ben fogadták örökbe), férje dr. Németh Károly

Középiskola: sárospataki ref. gimn., 1899-1907, I-VIII. oszt.;

Felsőfokú tanulmányok Mo.-n: selmecebányai Bányászati és Erdészeti Főiskola, 1907-11

Oklevél: selmecebányai Bányászati és Erdészeti Főiskola, 1911, abszolutórium; 1913, bányamérnöki államvizsga

Nyelvismeret: német, angol

Nyilvános rendes egy. tanár: Műegyetem, 1934. júl. 18., érc- és szénelőkészítéstan

Egyetemi tisztségek: Műegyetem, bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar dékán, 1934-35

Életút: Finkey József ugyanabból a 18. század közepén Borsod megyében feltűnt református papi-tanítói-tanári családból származott, mint nagybátyja, a sárospataki jogakadémiai tanárságtól az egyetemi tanárságon át a koronaügyi pozícióig emelkedő Finkey Ferenc. Közös ősük Finkei Sámuel (1738 – 1804), aki Sárospatakon tanult, s a borsodi egyházmegye északi részén levő gyülekezetekben szolgált református lelkészként. Leszármazottai sárospataki tanulmányok után ugyannerre a területre tértek vissza tanítóként, lévitaként, lelkészként, s házasodtak össze borsodi, abaúji, gömöri kismemesi családokkal. Finkei Sámuel egyik fia, Finkei József (1785 körül – 1840 után) apai ági, másik fia, Finkei Ábrahám (1781 – 1849) anyai ági dédapja volt a mi Finkey Józsefünknek. A nagyapák (mindkettő József) már eggyel feljebb léptek. Az apai nagyapa a miskolci református gimnázium tanára, az anyai nagyapa, a jeles görög fordító pedig a sárospataki református gimnázium kitűnő tanára volt. Az édesapa még feljebb jutva a sárospataki főiskola jogakadémiájának tanára lett. Ez, a Finkeyek miskolci ágából származó apa, másodfokú unokatestvérét, a Finkeyek pataki ágából származó Finkey Ilonát vette feleségül. Így született meg 1889-ben Sárospatakon az ő első gyermekükként Finkey József (apai ágon a negyedik József), a későbbi bányamérnök. Mint sárospataki tanárgyereket a sárospataki református gimnáziumba írták be. Már ekkor megmutatkozott vonzalma a matematika és a természettudományok iránt. Sárospatakon voltak hagyományai a természettudományok színvonalas oktatásának is. A bányamérnöki pálya választásában pedig szerepet játszhatott a gimnázium kiemelkedően gazdag, külön teremben elhelyezett ásványgyűjteménye is, amelynek legszebb darabjait Selmecebányáról kapta az iskola. 1907-es érettségije után Finkey József a selmecebányai Bányászati és Erdészeti Főiskolára iratkozott be. Szülei betegeskedtek, s hamarosan meg is haltak, így ő tanulásához a pénzügyi alapot azzal teremtette meg, hogy hetedikes-nyolcadikos gimnazista korában a gimnazisták részére kiírt összes pályadíjat megnyerte. A főiskolán pedig mint legszorgalmasabb elsőéves állami ösztöndíjat nyert. Már főiskolai hallgató korában hét cikke jelent meg a Bányászati és Kohászati Lapokban matematikai, mechanikai és gépészeti problémákról. Az abszolutórium megszerzése után 1911-től Kraszó-Szőrény vármegyében levő Drenkova társulati köszénbányájában teljesítette a kötelező kétéves üzemi-szakmai gyakorlatot. Miután 1913-ban letette a bányamérnöki államvizsgát, üzemvezető mérnökként dolgozott. Ez alatt az idő alatt is írt geológiai, geofizikai, geodéziai és gépészeti szakkikket. 1914. május 30-tól visszakerült a főiskolára a bányaműveléstani tanszékre mint tanársegéd. A világháború kitörése után, nem várva meg tisztii kiképzését, önként jelentkezett a harctérre. Mint tizedes ment ki a galíciai hadszíntérre. 1917-ben került vissza a főiskolára, ahol 1918. május 30-tól adjunktus lett. Ekkoriban megjelent cikkei még a bányászat minden ágával foglalkoztak. Főleg gazdasági és tervezési feladatok érdekelték. 1918-ban jelent meg első könyve Selmecebányán Bányatelepek tervezése címmel, amely sokáig tankönyvként volt használatban a főiskolán. Amikor 1918 őszén Európa első bányamérnöki főiskolája a cseh megszállás elől Selmecebányáról menekülni kényszerült, Finkey József is az 1919 tavaszán Sopronba települő intézménnyel tartott. Nem rettentették el az

újrakezdés nehézségei és a felszerelések hiányosságai sem. Éveken át dohos pincehelyiségben, asszisztens nélkül végezte fontos kísérleteit. 1921-ben találta meg a tehetségének, nagy matematikai és széles körű természettudományi felkészültségének, gyakorlati érzékének leginkább megfelelő területet. Ennek előzménye, hogy kollégája, Vitális István professzor, Trianon után, 1920-ban javasolta, hogy érdemes Recsken felújítani az arany-, az ezüst- és a rézérc termelést. Ekkor Finkey József állapította meg laboratóriumi kísérleteivel, hogy Recsken az úsztató, a flotációs eljárással lehet az aranytartalmú piritet, a rézércet a meddő részekről leggazdaságosabban elválasztani. A Finkey tervei alapján készített recski flotációs művel az aranytermelést évi 4 kilogrammról 150-180 kilogrammra lehetett emelni. Ettől kezdve Finkey egyre jobban elmélyedt a flotációs s általában a nedves eljárás elméleti és gyakorlati problémáiban. A nedves előkészítés alapelveiről 1921-ben, az úsztató eljárásról 1922-ben közölt cikket a Bányászati és Kohászati Lapokban. 1923-ban a főiskolán létrejött az Érc- és Szénelőkészítési Tanszék, amelynek vezetésével 1923. december 15-től rendkívüli tanárként őt bízta meg, s kinevezték a VI. fizetési osztályba. Finkey rájött, hogy a gazdaságossági szempontból fontos érc- és szénelőkészítésnek a gyakorlatát akkor fejlesztheti, ha lerakja e gyakorlat szilárd, megbízható tudományos alapjait. Jó érzéssel Berlinben, a Springer kiadónál németül jelentette meg 1924-ben ezt az alapozó művet Die Wissenschaftlichen Grundlagen der nassen Erzaufbereitung címmel. Ez a monográfia világszerte ismertté tette a nevét a szakmában. A könyvet az Egyesült Államokban angolra (1930), a Szovjetunióban oroszra (1932) fordították, spanyolul is kiadták (1941), s az ércelőkészítéstani könyvek mindenütt hivatkoztak rá. Tudományos tevékenysége és főiskolai oktatómunkája miatt is fontosnak tartotta a gyakorlati laboratóriumi munkát. Létrehozta az Érc- és Szénelőkészítéstani Intézetet, s itt nem modelleket, hanem kisteljesítményű, de használható üzemi berendezéseket állított fel, így nemcsak laboratóriumi, de félüzemi kísérleteket is be tudott mutatni és el tudott végeztetni hallgatóival. A felszerelések alkalmasak voltak a felmerülő konkrét előkészítési feladatok nagy részének a megoldására is. 1926. február 7-től rendes tanárrá nevezték ki a VI. fizetési osztályban való meghagyás mellett. Ekkorra készültek el intézete első berendezései. A modernül felszerelt laboratóriumban Finkey József sorozatban végzett kísérleteivel azokat a fizikai és kémiai jelenségeket vizsgálta, amelyek alapján a bányászati termékekből gazdaságosan elkülöníthetők a használható ásványrészek az értéktelenebb meddő részekről. A szénelőkészítésre vonatkozó általános megállapításokon túl foglalkozni kezdett a hazai barnaszenek vizsgálatával. Kidolgozta a száraz előkészítés alkalmazását a hazai szénbányászatban és a Finkey-Bamert-féle légszért, amelyvel sikerült elérnie a hazai barnaszenek minőségjavítását, megoldani a hamucsökkentés problémáját. Ezt a világszabadalmát, az ásványoknak fajsúlyuk szerint való előkészítését, több hazai szénbánya jó eredménnyel használta. Kísérleteket végzett a hazai barnaszenek hazai kötőanyaggal való brikettelésére. Lengyelországban és Németországban tanulmányozta a szénelőkészítő és brikettelési eljárásokat. Brikettgyártó gépsora is világszabadalom lett. 1928-ban egy nagy amerikai ércbánya vállalat kecsegtető ajánlattal hívta műszaki vezetőjének, egy amerikai egyetem pedig tanári katedrát ajánlott neki. Ő azonban mindkét ajánlatot elutasította, s megelégedett a szerényebb hazai elismerések-

kel. 1928-ban elnyerte az Általános Kőszénbánya Rt. irodalmi pályadíját. Gyakorlati működésének elismeréseként 1932-től a Ganz és Társa Villamossági-, Gép-, Vagon- és Hajógyár Rt. műszaki tanácsadóként alkalmazta, s az általuk gyártott előkészítő művek terveinél Finkey elgondolásait hasznosította. Oktatói és tudományos pályáján is elismerésekben volt része. 1929-1930-ban a Bányamérnöki és Erdómérnöki Főiskola bányászati osztályának dékánjává választották. 1931. február 7-én az V. fizetési osztály jellegét adományozták neki, tehát megkapta a méltóságos társadalmi rangcímet. 1934. május 11-én a bányamérnöki diszciplína egyetlen képviselőjeként a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. Ugyanebben az évben a soproni főiskola az átalakított József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyik kara lett, s Finkey József nyilvános rendes egyetemi tanári kinevezést kapott 1934. július 18-án a bánya-, kohó- és erdómérnöki kar szénelőkészítéstani tanszékére (V. fiz. o.). Az egyetemi rangra emelt intézmény első dékánjává a szokásrend szerinti rangsort átugorva Finkey Józsefet választották meg az 1934-1935-ös tanévre. 1936-tól tagja lett az Országos Felsőoktatási Tanácsnak is. Finkey a nagy megtiszteltetés után változatlan kitartással, szorgalommal folytatta tudományos vizsgálatait és kutatásait. 1937-ben A flotációs ásványelőkészítő eljárás címmel jelent meg tankönyve. Sok tekintetben alapvető cikkeit német nyelven is közzétette a sülyedési végsebességről, a mosási diagramok elméletéről, a flotációs eljárás alapelveiről, az adszorpciós maximumról, a pneumatikus szénelőkészítés mechanikai alapegyenleteiről, a mágneses szeparációs kísérletekről, s más alapvető kérdésekről. Ezekről a témákról évről-évre előadott az MTA III. osztályának ülésein is. Az akadémia 1940-ben rendes tagjává választotta. Laboratóriumában fáradhatatlanul folytatott kísérleteket a hazai ásványokkal, a gyöngyösoroszi szulfidos ércel, az úrkúti mangánércel, a különböző helyekről származó bauxitokkal és szenekkel, a bagamér-nagylétai gypvasércel. Gyakorlati, gazdasági eredményeket is hozó munkásságára tekintettel kapta meg 1937-ben a legfelsőbb kormányzói elismerést, s lett tagja 1937-től az Országos Iparügyi Tanácsnak és a Hadi Műszaki Tanácsnak. Változatlanul felfelé ívelő pályáját törte derékba korai halála 1941-ben. Budapesten a Herzog-klinikán hunyt el gyógyíthatatlan betegségben. A műgyetem nagy előcsarnokából temették. A recski ércbányászok és a soproni diákok sorfala között kísérték a Kerepesi úti temetőbe. Munkássága azt a folyamatot teljesítette ki, amely Péch Antal (1822 – 1895) 1869-ben megjelent első magyar ércelőkészítéstani könyvével kezdődött. Ennek eredményeként az ásványelőkészítés technikai eljárása elméletileg megalapozott tudományterületté fejlődött. Születésének századik évfordulóján a Bányászati és Kohászati Egyesület kezdeményezésére – amelynek alelnöke volt – a Miskolci Egyetem aulájában elhelyezték Finkey József bronz mellszobrát.

MTA tagság: levelező: 1934. máj. 11., rendes: 1940. ápr. 26.

Tudományos, művészeti társulat, egyesület: Orsz. M. Bányászati és Kohászati Egyesület alelnöke (1938-1941)

Kitüntetés: Általános Kőszénbánya Rt. 1928. évi irodalmi pályadíja; Signum Laudis (1937); kardokkal és sisakkal díszített háborús emlékérem; Károly csapatkereszt

Jövedelem, vagyon, gazdasági érdekelttség: Sopron, Vörösmarty u. 8., saját építésű családi ház; Keszthelyen nyaraló